

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Банківська справа»

на тему: «Аналіз кредитного портфеля комерційного банку»

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Носенко А.О. _____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Сирчин О.Л. _____
/підпис/

Одеса – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Кредитні операції для комерційного банку – це важливий вид діяльності, що приносить основну частину доходу. Вони відображають сутність банківської діяльності та є однією з визначальних функцій банківської установи. Водночас кредитування характеризується кредитним ризиком, що також є основною загрозою ліквідності та платоспроможності комерційного банку. З огляду на це, при організації кредитних операцій кожен комерційний банк повинен докладати зусилля, спрямовані на мінімізацію можливих втрат від невиконання кредитних зобов'язань клієнтами.

Проблемі управління кредитним портфелем комерційних банків присвячений ряд фундаментальних робіт і прикладних наукових досліджень останньої чверті ХХ століття – початку ХХІ століття. Традиційно управління кредитним портфелем розглядалося з точки зору цілей і завдань окремого комерційного банку. Так, серед іноземних дослідників проблем управління кредитним портфелем комерційних банків слід відзначити Ван-Хуза Д.Д., Грюнінга Х., Миллера Р.Л., Роуза П., Синки Дж., Фроста С. та інших.

Серед українських вчених, які досліджували дану проблему, слід відмітити Алексеєнко М.Д., Герасимовича А.М., Жердецьку Л.В., Коваленко В.В., Кузнецову Л.В., Любунь О.С., Примостку Л.О. та інших.

Мета дослідження: формування науково-практичних підходів до оцінки якості кредитного портфелю окремого банку та розробка на цій основі рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності окремої банківської установи.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено постановку та вирішення таких завдань:

- дослідити теоретичні засади оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку;
- проаналізувати стан формування кредитних ресурсів окремого комерційного банку;
- проаналізувати стан якості кредитного портфелю окремого комерційного банку;
- обґрунтувати шляхи вдосконалення кредитного процесу окремого комерційного банку.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність банку як економічного суб'єкту та усіх окремих процесів, пов'язаних з нею.

Предметом дослідження є теоретичні засади та методичні підходи для оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку.

Методи дослідження. Методи дослідження. Під час написання роботи були використані такі спеціальні та загальнонаукові методи і прийоми, як: синтезу та аналізу, індукції, дедукції, узагальнення, статистичний, діалектичний, монографічний, порівняльний, графічний, табличний та інші.

Інформаційну базу випускної роботи склали дані нормативно-правових актів України та офіційних матеріалів Національного банку України; література, яка присвячена оцінці якості фінансового менеджменту комерційного банку; дані, що опубліковані у наукових роботах вітчизняних і зарубіжних вчених, періодичних виданнях, а також у звітності окремих українських банків.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (70 найменувань) та 1-го додатку. Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок. Основний зміст викладено на 71 сторінках. Робота містить 2 таблиці, 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 «**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ**» були сформовані наступні висновки:

1. Банківський кредит – це позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на засадах строковості (повернення), платності, забезпеченості та цільового використання.
2. Кредитні операції (кредит) – вид активних операцій, пов'язаних з наданням клієнтам коштів у тимчасове користування або прийняттям зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування за певних умов, а також надання гарантій, поручительств, акредитивів, акцептів, авалів, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій, фінансового лізингу, видача кредитів у формі врахування векселів, у формі операцій репо, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання щодо сплати процентів та інших зборів із такої суми (відстрочення платежу)
3. Кредитна операція базується на кредитному договорі, де вказані права та обов'язки двох сторін, щодо надання кредиту, який супроводжується записами за банківськими рахунками, з відповідним відображенням у балансах кредитора та позичальника.
4. Основна увага в оцінці кредитного портфелю банку приділяється методичному обґрунтуванню процесу проведення кредитних операцій та прийняття кредитного ризику банком за допомогою застосування різних підходів та численних показників.
5. Кредитний ризик – ризик невиконання позичальником (контрагентом банку) зобов'язань за кредитними операціями (тобто ризик того, що сплата позичальником відсотків і основного боргу за кредитними операціями проводитиметься з відхиленнями від умов кредитної угоди або взагалі не проводитиметься). Звідси, під кредитним ризиком слід розуміти ймовірність, а точніше загрозу втрати банком частини своїх ресурсів, недотримання прибутків або збільшення витрат у результаті здійснення певних кредитних або фінансових операцій.

6. Джерелом індивідуального кредитного ризику є окремих, конкретний контрагент банку – позичальник, боржник, емітент цінних паперів. Оцінка індивідуального кредитного ризику передбачає оцінку платоспроможності та кредитоспроможності такого окремого контрагента, тобто його індивідуальної спроможності своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за прийнятими зобов'язаннями. Платоспроможність – здатність позичальника (контрагента банку) своєчасно здійснювати розрахунки за всіма видами своїх зобов'язань. Кредитоспроможність – наявність у позичальника/контрагента банку передумов для отримання кредиту та його здатність повернути кредит і відсотки за ним у повному обсязі та в обумовлені договором строки.
7. Портфельний (валовий) кредитний ризик – це загальна заборгованість за всіма кредитними операціями банку. Оцінка портфельного кредитного ризику передбачає оцінку концентрації та диверсифікації активів банку.
8. Кінцевою метою банку з оцінки кредитних ризиків (з точки зору НБУ) є класифікація і віднесення кредитних активів до одної з двох, п'яти або десяти категорій якості в залежності від типу позичальника. Знаючи структуру кредитного портфеля по групах якості позичок, банком визначається середній відсоток проблемних позичок. У цьому разі банк має можливість здійснювати ряд заходів, направлених на зниження втрат по кредитних операціях.

У розділі 2 «**НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ОЦІНКА ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ (на прикладі ПАТ «МТБ БАНК»)**» були сформовані наступні висновки:

1. Протягом 2016-2018 років ПАТ «МТБ БАНК» поступово зміцнював свої позиції на банківському ринку України – питома вага його валюти балансу в банківській системі України (БСУ) збільшилася, тобто стратегічні завдання щодо зростання банку виконуються.
2. Оцінка діяльності банку за 2016-2018 роки дозволила здійснити наступні висновки:
 - Зобов'язання банку зростали менш високими темпами ніж його капітал. Це призвело до збільшення питомої ваги капіталу у пасивах банку. Проведений аналіз дозволяє оцінити діяльність ПАТ «МТБ БАНК» за 2016-2018 роки з управління пасивами як достатньо адекватну відносно тій ситуації, яка складалася на банківському ринку України, та достатньо добру щодо забезпечення банку ресурсами для проведення його активних операцій.
 - Кредитування клієнтів є головним напрямом активної діяльності комерційних банків України, роль кредитної діяльності в структурі активів банків збільшується. В ПАТ «МТБ БАНК» за 2016-2018 роки кредитування клієнтів є головним напрямом активної діяльності банку, обсяг наданих кредитів має тенденцію до збільшення, але роль кредитної діяльності в структурі активів банку зменшується. Таким чином, банк проводить більш консервативну кредитну політику ніж банківська система України; банк проводить таку кредитну політику що веде до зниження кредитного ризику, проте, банківська система України проводить таку кредитну політику що веде до збільшення кредитного ризику.

- Оцінка ряду показників ефективності діяльності ПАТ «МТБ БАНК» показує, що спостерігалася не стабільна тенденція, де в цілому ефективність роботи банку зменшувалася, але ефективність кредитної та кредитно-депозитної діяльності збільшувалася.
 - Банк надає достатній асортимент кредитних продуктів для своїх клієнтів.
3. Отже, аналіз діяльності ПАТ «МТБ БАНК» показав достатню високу якість його кредитного портфелю, тобто банку у майбутньому потребується проведення ряду науково-практичних заходів щодо збереження цієї тенденції.

У розділі 3 «**ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОГО ПРОЦЕСУ БАНКУ**» були сформовані наступні висновки:

1. Для покращення кредитного обслуговування юридичних осіб запропоновано розробка та продаж кредитних продуктів за допомогою фінансового інжинірингу. Сутність фінансової інженерії спирається на інновації та творчість з метою створення нових фінансових продуктів або технологій, нове застосування раніше відомих ідей і продуктів.
2. Угода про форвардну ставку (FRA) – це форвард-форвардний кредит з фіксованою процентною ставкою, але без фактичного кредитного зобов'язання. FRA (Forward Rate Agreement) – це угода, яка укладена двома сторонами з метою захиститися від майбутніх коливань процентних ставок (хеджер) або спекулювати на цих коливаннях (спекулянт). За умовами FRA кредитна сума не перераховується і, отже, не відображається на балансових рахунках. Цей інструмент відображається на позабалансових рахунках банку. FRA є позабіржовим продуктом, пропонованим банками своїм клієнтам. Ринок FRA відносять до глобальних ринків з високою ліквідністю, де проводяться операції між банками на стандартні терміни: 3, 6, 9 і 12 місяців. У світовій практиці всі укладені угоди про майбутню процентну ставку задовольняють типовим нормам, затвердженим Британською Асоціацією банкірів (FRABBA).
3. За FRA не видають кредит, а захищають від зміни процентних ставок у майбутньому. Цей захист полягає в тому, що готівкою виплачується розрахункова сума, яка компенсує кожній стороні різницю між відсотковою ставкою за FRA і реальною майбутньою процентною ставкою. Інакше кажучи, кредитний ризик поширюється тільки на різницю між відсотковою ставкою за FRA і реальною майбутньою процентною ставкою.
4. Процентний своп (IRS – interest rate swap) – це угода між двома сторонами про обмін процентними платежами за умовною основною сумою в узгоджені дати протягом усього терміну дії угоди. Для найбільш поширеного процентного свопу один грошовий потік є процентні платежі з фіксованою відсотковою ставкою на умовну суму кредиту або депозиту, другий грошовий потік відображає платежі з плаваючою процентною ставкою на ту ж умовну суму.
5. Кредитні деривативи – це контракти, виплати по яких залежать від кредитоспроможності однієї або кількох компаній чи країн. Ці інструменти дозволяють банкам торгувати кредитними ризиками своїх клієнтів. Як правило, банки купують кредитні деривативи, а страхові компанії їх продають на позабіржовому ринку. Найбільш поширеним деривативом цього класу є своп кредитного дефолту (CDS – credit default swap). Цей контракт забезпечує

страхування на випадок дефолту конкретної компанії-позичальника. Така компанія називається базовою, а її дефолт – кредитною подією. При настанні кредитної події покупець CDS має право продати борг (кредит або облигацію) базової компанії за номінальною вартістю (суму погашення боргу, якби дефолт не був оголошений) продавцю CDS. За допомогою CDS банки перетворюють ризикові кредити в безризикові.

6. Для покращення кредитного обслуговування фізичних осіб запропоновано широке застосування добре відомих кредитних продуктів з урахуванням ресурсних можливостей банку.
7. Споживчий кредит – це кредит, який надається фізичним особам на придбання споживчих товарів тривалого користування і послуг, який повертається в розстрочку.
8. Кредит на капітальні затрати (довгостроковий) – на відміну від кредиту на нагальні та поточні потреби потребує від населення надання звіту про його використання і документів про цільову спрямованість отриманих у банку сум. Довгострокові кредити видаються на такі інвестиційні цілі: будівництво житлових та нежитлових будинків, купівля квартир або будинків, реконструкція та капітальний ремонт квартир або будинків.
9. Іпотечний кредит – це особливий вид економічних відносин щодо надання кредитів під заставу нерухомого майна (іпотеки).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Кредитний портфель комерційного банку формується на основі його кредитної політики. Виділяють такі типи кредитних політик: агресивний, поміркований консервативний тип кредитної політики банку.
2. Кінцевою метою банку з оцінки кредитних ризиків (з точки зору НБУ) є класифікація і віднесення кредитних активів до одної з двох, п'яти або десяти категорій якості в залежності від типу позичальника. Знаючи структуру кредитного портфеля по групах якості позичок, банком визначається середній відсоток проблемних позичок. У цьому разі банк має можливість здійснювати ряд заходів, направлених на зниження втрат по кредитних операціях.
3. Оскільки метою діяльності банку є отримання максимального прибутку при мінімально можливому ризику, то банк може опинитися в одній із зон ризику: зона допустимого ризику, зона неприпустимого або критичного ризику, зона катастрофічного ризику.
4. Аналіз діяльності ПАТ «МТБ БАНК» показав достатню високу якість його кредитного портфелю, тобто банку у майбутньому потребується проведення ряду науково-практичних заходів щодо збереження цієї тенденції.
5. Для покращення кредитного обслуговування юридичних осіб банку запропоновано розробка та продаж кредитних продуктів за допомогою фінансового інжинірингу.
6. Для покращення кредитного обслуговування фізичних осіб запропоновано широке застосування добре відомих кредитних продуктів з урахуванням ресурсних можливостей банку: споживчий кредит, кредит на капітальні затрати (довгостроковий), іпотечний кредит.

АНОТАЦІЯ

Носенко Алісія Олександрівна

«Аналіз кредитного портфеля комерційного банку»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Банківська справа»

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра складається з трьох розділів.

Предметом дослідження є теоретичні засади та методичні підходи для оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку.

Метою випускної роботи є формування науково-практичних підходів до оцінки якості кредитного портфелю окремого банку та розробка на цій основі рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності окремої банківської установи.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти аналізу кредитного портфелю комерційного банку.

Проаналізовано стан якості кредитного портфелю окремого комерційного банку.

Запропоновано шляхи вдосконалення кредитного процесу банку.

Ключові слова: комерційний банк, кредит, кредитна діяльність, оцінка кредитного портфеля; фінансовий результат.

ANOTATSIYA

Nosenko Alicia Aleksandrovna

«Analysis of the Commercial Bank's Credit Portfolio»

Qualifying work for obtaining a bachelor's degree
from the specialty 072 «Finance, Banking and Insurance»
for the educational program «Banking»

Odessa National Economics University.– Odessa, 2019.

The qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree consists of three sections.

The subject of the study is theoretical principles and methodological approaches for assessing the quality of a commercial bank loan portfolio.

The purpose of the graduation work is to develop scientific and practical approaches to assessing the quality of a loan portfolio of an individual bank, and to develop recommendations on how to improve the efficiency of an individual banking institution on this basis.

The paper considers theoretical aspects of the analysis of the loan portfolio of a commercial bank.

The state of quality of a loan portfolio of a separate commercial bank is analyzed.

The ways of improvement of the bank's credit process are offered.

Keywords: commercial bank, credit, credit activity, credit portfolio assessment; financial result.